

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Кафедра педагогіки та методики початкової освіти

YURIY FEDKOVYCH
CHERNIVTSI
NATIONAL
UNIVERSITY

Розвиток освітніх систем в умовах євроінтеграційних трансформацій

26-27 травня

Збірник матеріалів
Міжнародної
науково-практичної конференції

Чернівці-2021 р.

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Національна Академія педагогічних наук України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені І. Зязюна НАПН України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Коломийський навчально-науковий інститут
Мукачівський державний університет
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Національний університет «Острозька академія»
Рівненський державний гуманітарний університет
Світова Координаційна Виховно-Освітня Рада Світового Конгресу Українців
(Канада)
Гданська Вища школа гуманістична (Польща)
Вища лінгвістична школа у Ченстохово (Польща)
Сучавський університет імені Штефана Чел Марє (Румунія)
Університет міжнародного бізнесу ISM (Словакія)
Аріельський університет (Ізраїль)

РОЗВИТОК ОСВІТНІХ СИСТЕМ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

***Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції***

26-27 травня 2021 р.

Чернівці – 2021

УДК 37(082)

Р 64

Друкується за ухвалою Вченої ради Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 7 від 30 червня 2021 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Філіпчук Георгій Георгійович, доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) Національної Академії педагогічних наук України;

Федірчик Тетяна Дмитрівна, доктор педагогічних наук, професор;

Романюк Світлана Захарівна, доктор педагогічних наук, професор;

Янкович Олександра Іванівна, доктор педагогічних наук, професор;

Шестобуз Ольга Сергіївна, кандидат педагогічних наук, доцент;

Kierzkowska Iryna, Dr. prof. Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna

(Польща);

Colomeischi Aurora-Adina, Phd, associate professor, Stefan cel Mare
University (Румунія).

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Хомич Лідія Олексіївна, доктор педагогічних наук, професор, заступник
директора з наукової роботи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені
Івана Зязюна НАПН України;

Осадченко Інна Іванівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри
педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини.

Р 64 Розвиток освітніх систем в умовах євроінтеграційних трансформацій:

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 26-27 травня
2021 року / за наук. ред. д. пед. наук С.З. Романюк. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т,
2021. 328 с.

ISBN 978-966-423-634-5

До збірника увійшли наукові доповіді та виступи учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток освітніх систем в умовах євроінтеграційних трансформацій», які розкривають освітні системи у вимірі ретроспективних та сучасних реалій: вітчизняний і міжнародний досвід, тенденції розвитку вищої педагогічної освіти у світовому освітньому просторі, компетентнісний підхід у професійному становленні сучасного педагога, розвиток соціально-психологічного потенціалу особистості педагога в умовах інноваційних освітніх змін, управління розвитком педагогічних систем у контексті суспільних трансформацій, освіту дорослих у національному і світовому освітньому просторі.

Збірник адресовано науковцям, педагогам, студентам, аспірантам, докторантам, широкому загалу читачів, усім, хто цікавиться проблемами розвитку вищої освіти.

УДК 37(082)

Відповідальність за зміст матеріалів та літературні джерела несуть автори.

© Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, 2021

Бигар Ганна, Варварич Віталія	80
Інноваційні методи підготовки майбутніх учителів початкової школи в умовах євроінтеграції	
Біленкова Лідія	85
Сучасні підходи у підготовці майбутнього вчителя початкової школи до роботи в пришкільних оздоровчих таборах	
Білоус Олена	90
Професійний розвиток педагога у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами	
Бісовецька Людмила, Суржук Тетяна.....	96
Формування у майбутніх учителів початкових класів дослідно-пошукової компетентності в процесі навчання мовно-літературної освітньої галузі	
Бобак Оксана, Смеречак Леся	101
Інклюзивна складова професійної компетентності педагогів	
Боднарук Ірина	104
Пропедевтична педагогічна практика в системі професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва	
Бопко Ігор, Островська Надія.....	109
Вплив проектної технології на формування професійної ідентичності майбутніх фахівців	
Боровець Олена.....	114
Значення та структура професійного іміджу педагога	
Бражанюк Андрій	118
Методологічні підходи формування професійної культури майбутніх фахівців в умовах фахової професійної підготовки	
Величко Ольга	123
Виховання духовно-моральних цінностей у професійному становленні майбутніх учителів	
Вілора Юлія, Десятник Катерина	128
Формування у майбутніх учителів початкової школи поваги до дитини в процесі професійної підготовки	
Гандзілевська Галина, Тимощук Єлизавета	134
Можливості психодрами у реалізації компетентнісного підходу в освітньому просторі	
Гатеж Наталія	138
Від естетичної культури вчителя до естетичного виховання учнів	
Гордійчук Оксана	143
Формування самостійності в молодших школярів через реалізацію змісту навчального предмета «Українська мова»	

Оксана Гордійчук
кандидат педагогічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
Україна
O.hordiichuk@chnu.edu.ua

Oksana Hordiichuk
PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor
Yurii Fedkovych Chernivtsi National University
Ukraine
O.hordiichuk@chnu.edu.ua

ФОРМУВАННЯ САМОСТІЙНОСТІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ РЕАЛІЗАЦІЮ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА «УКРАЇНСЬКА МОВА»

FORMATION OF INDEPENDENCE IN JUNIOR SCHOOLCHILDREN THROUGH THE IMPLEMENTATION OF THE CONTENT OF THE SUBJECT «UKRAINIAN LANGUAGE»

Проблемі формування самостійності, в науковому обігу, належить чисельна кількість теоретико-методичних розвідок.

З точки зору психології, *самостійність*: «вольова якість особистості, яка полягає в умінні за власною ініціативою ставити перед собою цілі, без сторонньої допомоги знаходити шляхи їх досягнення і виконувати прийняті рішення» [4, с.315].

За Великим тлумачним словником сучасної української мови, бути *самостійним* означає: «який здійснюється своїми силами чи з власної ініціативи без сторонньої допомоги або керівництва» [2, с. 1291].

Формування навичок самостійності в учнів початкової школи, безумовно, найоптимальніше відбувається на уроках української мови, через реалізацію змісту окресленого навчального предмета.

Зокрема, ми погоджуємося з твердженням М. Вашуленка, що: «необхідність глибокого вивчення української мови в школі визначається її основними функціями: мова служить людині, по-

перше, засобом оформлення і вираження думки, по-друге, комунікативним засобом, що обслуговує людей в їх спілкуванні між собою, і, нарешті, по-третє, засобом вираження почуттів, настроїв (емоційна сфера). Мовно-мовленнєві вміння та навички є необхідною умовою і засобом навчальної діяльності учнів» [1, с.128].

Одним із найголовніших завдань уроків української мови є формування в молодших школярів умінь, що стосуються різних видів навчальної мовленнєвої діяльності, найголовнішими з яких є:

- уміння висловлюватися в доступних для них типах мовлення;

- вмінні самостійно шукати інформацію;

- вмінні логічно мислити.

При цьому здобуті теоретичні відомості з різних розділів мовознавчої науки слугують науковим підґрунтям для вироблення і розвитку комунікативних умінь.

Не менш важливим є те, щоб знання, уміння й навички з кожної теми і розділу перебували в полі зору класовода протягом усього початкового курсу української мови. Адже від рівня засвоєних мовних знань та мовленнєвих умінь і навичок, залежатиме рівень мовної і мовленнєвої компетентності учнів з української мови на наступних етапах мовної шкільної освіти.

Спостереження за навчальним процесом у початкових класах свідчить, що активність учнів, їх інтерес до виучуваного матеріалу помітно зростає, якщо, приступаючи до опрацювання нового матеріалу, вчитель у доступній для учнів формі повідомляє класові не лише тему, а й основну мету уроку. Вона має передусім передбачати, містити навчальну діяльність молодших школярів, намічати ступені їхньої пізнавальної самостійності у виконанні передбачуваної темою завдань, прогнозувати результати, а також орієнтувати учнів у значущості тих компетентностей, яких вони набудуть на уроці для майбутньої їх як навчальної, так і загальної життєдіяльності. Визначаючи виховну і розвивальну цілі уроку, вчитель має брати до уваги багатогранність виховання особистості молодшого школяра, не допускаючи їх розпорошеності і формалізму.

З метою формування самостійності в молодших школярів, визначимо особливості формулювання розвивальної мети уроку української мови.

– По-перше, цю мету вчитель повинен бачити і визначати в руслі всіх без винятку чотирьох видів мовленнєвої діяльності: надаючи на кожному з них перевагу одному-двом видам з огляду на специфіку теми.

– По-друге, розвивальні функції уроку передбачають опанування учнями різноманітних способів та прийомів розумової діяльності, таких як: аналіз, синтез, абстрагування, класифікації, аналогії, порівняння, тобто зіставлення і протиставлення, уміння робити висновки, в основі яких лежать виучувані одиниці мовної системи та окремі мовні й мовленнєві явища. Звичайно, цими розумовими діями учні на уроці оволодівають на основі відповідного програмового змісту, саме тому важливо передбачати на уроці розвивальну мету.

Для прикладу, на основі фонетико-графічного матеріалу школярі вчать абстрагувати фонетичні одиниці, виділяючи їх зі звукової сукупності в слові, реченні, тексті, мовленні на основі певних істотних ознак, особливостей. Характерним прикладом абстрагування є, скажімо, виділення в слові наголошеного звука чи складу. Або, спостерігаючи за способом вимовляння кожного із 6 голосних звуків, діти спроможні зробити самостійний висновок про те, чим ці звуки між собою схожі (струміль видихуваного повітря під час їх вимовляння проходить вільно, без будь-яких перешкод) і чим відмінні (при вимовлянні кожного з голосних звуків губи набувають різного положення, створюючи різні отвори для проходження струменя повітря).

В такому разі, під час спостережень за артикуляційними особливостями та акустичними ознаками різних звуків, учні вчать бачити схоже і відмінне між ними, впізнавати окремі звуки і розрізняти їх, але на основі спільної найістотнішої ознаки відносять їх до групи голосних.

Оволодіння навичками читання і грамотного письма в початкових класах можливе лише унаслідок виконання значної кількості аналітичних і синтетичних вправ з особливими,

властивими тільки для уроків мови, і навіть частково – для уроків музики, матеріальними одиницями – звуками мовлення.

Згодом, вивчаючи з молодшими школярами лексичний, граматичний (морфологія, синтаксис) матеріал, відпрацьовуємо зазначені вище розумові дії на окремих групах слів, що характеризуються певним значенням, на частинах мови, які розрізняються лексичним значенням і граматичними формами, властивими їм категоріями (морфологія), на різних типах речення, які класифікуються за метою висловлювання, інтонацією, граматичною будовою, за лексичною наповнюваністю тощо (синтаксис).

На основі цих практичних зусиль, ми можемо відстежувати, що розвивальні можливості навчального матеріалу з мови і мовлення мають, свою специфіку порівняно з іншими навчальними предметами. Тому, вчителеві вкрай важливо враховувати саме цей корисний потенціал, адже школа повинна забезпечити дітей знаннями з української мови та навчити застосовувати їх у мовній практиці. До того ж, навчання мови, у процесі якого діти вчать ся виражати свої думки в усній і письмовій формі, впливає на загальний розвиток дитини, на успішне засвоєння знань з усіх предметів.

Варто додати, що за Концепцією Нової української школи освітній процес у початковій школі передбачає поділ на два цикли: I цикл – адаптаційно-ігровий, що включає 1-2 класи, і II цикл – основний припадає на 3-4 класи.

Програма запровадження Нової української школи передбачала розроблення нового Державного стандарту загальної середньої освіти, який було ухвалено 21 лютого 2018 року Кабінетом Міністрів України. Зміст Державного стандарту початкової освіти реалізується у таких освітніх галузях: мовно-літературній, математичній, природничій, технологічній, інформатичній, соціальній і здоров'язбережувальній, громадянській та історичній, мистецькій та фізкультурній (2018).

Предметом нашого аналізу є програма мовно-літературної галузі освіти. Вона представлена такими змістовими лініями: взаємодіємо усно, читаємо, взаємодіємо письмово, досліджуємо медіа, досліджуємо мовлення та театралізуємо. Нажаль, у межах

тез ми не маємо змоги здійснити аналіз усіх змістових ліній та їх блоків. Однак, для прикладу, проаналізуємо окремі з них.

Так, змістову лінію «Взаємодіємо усно» у програмі представлено системою блоків, у кожному з яких надано низку проблемних питань і очікувані результати. Опис діяльності учнів: слухання розповіді учителя або однокласників; відповіді на питання вчителя; підтримання бесіди та діалог, як зазначає О.Савченко: «в парі; ігри на запам'ятовування імен; обговорення малюнків, книжних ілюстрацій; створення розповіді за сюжетним малюнком; створення розповіді про події з власного життя; декламування улюблених віршів; сприймання на слух коротких віршів, загадок тощо; участь у сюжетно-рольовій грі; обговорення сюжетно-рольової гри» [5, с.34].

Змістова лінія «Досліджуємо медіа» у першому класі представлена двома блоками. Перший блок спрямований на забезпечення наступності щодо досвіду роботи із медіатекстами ві дошкільного то молодшого шкільного віку. Учні висловлюватимуть різність думок та почуттів опісля перегляду анімаційних жанрів, світлин, коміксів тощо, виготовлятимуть листівки-поздоровлення та листівки-запрошення.

Другий блок продовжує роботу, спрямовану на вияв адресатів та мети медіапродукту. Адресатами можуть бути: діти чи дорослі; дошкільнята чи школярі; ті, які цікавляться малюванням, чи ті, які цікавляться спортом, тощо. Мета створення медіатексту теж обговорюється дуже широко: діти повинні дати відповідь на запитання, чого вони прагнули. Також учні працюють над аудіозаписами, створенням самостійно рекламного слогану, або озвучення мультиплікаційного фільму тощо.

Також інновацією змісту мовної освіти є те, що відмінили фіксовану кількість годин на вивчення кожної теми, учителі самостійно визначатимуть їх, урахувавши рівень підготовки класу. Натомість уточнено перелік словникових слів: вилучено слова, що не є поширеними в мовленні молодших школярів, натомість додано нові, які набули широкого вжитку [3, с.58].

Отже, формування самостійності в молодших школярів на уроках навчання грамоти. Безумовно, вирішує також і основну задачу: навчити дітей читати і писати. У цей період дитина вчиться вичленовувати речення, речення поділяти на слова,

слова на склади і звуки, утворювати з звуків і букв слова. Це сприяє розвитку фонематичного (мовленнєвого) слуху, тобто вміння чути не тільки вимовлені слова і склади, але й складові їх звуків. Паралельно з навчанням читання йде навчання письму: правильно писати букви, читати їх, списувати з друкованого та рукописного текстів, писати під диктовку тощо. А це все, в свою чергу, потребує вмінь постійного прагнення роботи над собою, вміти відходити від шаблонних рішень, знаходити ефективні способи розв'язання проблеми.

Література

1. Вашуленко М. С. (2006). *Українська мова і мовлення в початковій школі: метод. пос.* К.: Освіта, 268.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (2009). К. - Ірпінь: ВЕФ «Перун», 1736 с.
3. Мельничук Ю. Ю. & Сугейко Л. Г. (2017). Інновації у мовній освіті молодших школярів. *Педагогічний процес: теорія і практика: науковий журнал.* 4, 57-62.
4. Степанов О.М. (2006). *Психологічна енциклопедія.* К : «Академвидав». 424 с.
5. Савченко О. & Шиян Р. (2018). *Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти 1-2 класи.* К: Освіта, 240.